

Mandreiking Cameratoezicht

*Aandachtspunten bij het overwegen en realiseren van cameratoezicht
in de openbare ruimte*

Technologie & Samenleving

EWB/4378

Criminaliteitspreventie

Handreiking Cameratoezicht

*Aandachtspunten bij het overwegen en realiseren van cameratoezicht
in de openbare ruimte*

MINISTERIE VAN JUSTITIE
Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum
's-Gravenhage R/2/4378

Den Haag, oktober 2000

5	Voorwoord
7	Inleiding
9	Van oriëntatie naar evaluatie
13	De oriëntatiefase
19	De uitwerkingsfase
33	De uitvoeringsfase
35	De evaluatiefase
39	Checklist voor beslissers
45	Achtergrondinformatie
46	Verantwoording
48	Programma Technologie & Samenleving
51	cd-rom
52	Toelichting cd-rom

Voorwoord

De roep om meer veiligheid op straat klinkt steeds luider. De verontwaardiging over het gebruik van geweld op straat is groot. Er is behoefte aan meer toezicht, vooral op plekken waar zich veel problemen voordoen. De inzet van camera's is één van de middelen om daarin te voorzien.

Lange tijd was er terughoudendheid met betrekking tot cameratoezicht in het publieke domein. Deze terughoudendheid werd ingegeven door de vrees dat de privacy van de burgers niet voldoende beschermd zou kunnen worden. De bescherming van de persoonlijke levenssfeer is inderdaad van zeer groot belang. Hetzelfde geldt echter voor de handhaving van de openbare orde en veiligheid en het voorkomen van criminaliteit. In de praktijk blijkt dat de gemeenten bij gebruik van camera's in het publieke domein aan de bescherming van de persoonlijke levenssfeer veel aandacht geven.

Een aantal gemeenten heeft ervaring opgedaan met cameratoezicht. In het Integraal Veiligheidsprogramma heeft het kabinet aangekondigd dat deze ervaringen zullen worden geïnventariseerd en de faal- en succesfactoren in een handreiking voor gemeenten en politie inzichtelijk zullen worden gemaakt. Met deze handreiking geven wij invulling aan dat voornemen.

In veel gemeenten wordt op dit moment gesproken over de wenselijkheid van cameratoezicht, speciaal in uitgaansgebieden. Berichten over positieve resultaten in andere gemeenten kunnen daarbij een rol spelen. In het kader van het lokale veiligheidsbeleid is het in beginsel aan de gemeenten om, in overleg met de partners, te beoordelen of naar plaatselijke omstandigheden cameratoezicht nodig en wenselijk is. Het gemeentebestuur moet zelf de afweging maken. Met deze handreiking, waarin staat wat er allemaal komt kijken bij cameratoezicht, hopen wij daarbij behulpzaam te kunnen zijn.

Aan de totstandkoming van deze handreiking hebben velen meegewerkt die betrokken zijn bij cameratoezicht. De bereidheid om hun ervaringen te delen met anderen waarderen wij zeer.

De Minister van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties
K.G. de Vries

De Minister van Justitie
A.H. Korthals

Inleiding

Nederland moet veiliger worden. In 2002 moeten de burgers zich niet alleen veiliger voelen, maar moet de criminaliteit ook feitelijk zijn teruggedrongen.

Deze doelstelling uit het regeerakkoord is uitgewerkt in het Integraal Veiligheidsprogramma (IVP) van het kabinet. Daarin staan tal van maatregelen genoemd waardoor de veiligheid in Nederland kan worden vergroot. Cameratoezicht in de openbare ruimte is een van die maatregelen.

De afgelopen jaren hebben verschillende Nederlandse gemeenten ervaring opgedaan met cameratoezicht in de openbare ruimte. Hun ervaringen zijn onderzocht door de onderzoeksbureaus Van Dijk, Van Soomen en Partners en Eysink Smeets en Etman (DSP/ES&E) en zijn neergelegd in het rapport Focus op veiligheid. Het onderzoeksinstituut TNO-FEL heeft tegelijkertijd onderzoek gedaan naar de technologische aspecten van cameratoezicht (Technologische aspecten cameratoezicht). Het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie ten slotte, is verantwoordelijk voor een literatuuronderzoek naar de ervaringen met cameratoezicht in de openbare ruimte in een aantal Europese landen (Cameratoezicht in het publieke domein in EU-landen). Genoemde onderzoeken vormen de basis van de Handreiking Cameratoezicht en zijn integraal te vinden op

de bij deze handreiking behorende cd-rom.

Doelgroep

De Handreiking Cameratoezicht is bedoeld voor al die mensen die zich bezighouden met de vraag of zij met behulp van cameratoezicht de veiligheid in de openbare ruimte kunnen vergroten. Dat kunnen bijvoorbeeld gemeenteambtenaren zijn, politici, politiemensen of medewerkers van het Openbaar Ministerie.

Doel

Cameratoezicht in de openbare ruimte is een relatief nieuwe maatregel. Er bestaat nog veel onduidelijkheid over de toepassing en de effecten ervan. Gemeenten weten vaak niet waar ze de juiste informatie vandaan moeten halen en realiseren zich meestal niet wat de maatregel allemaal met zich meebrengt. Met de uitgave van deze handreiking en de daarbij behorende cd-rom wordt aan deze onduidelijkheid hopelijk een einde gemaakt. In de handreiking komen stapsgewijs vragen aan de orde die betrokkenen zich kunnen stellen bij de oriëntatie op en het uitwerken, uitvoeren en evalueren van cameratoezicht in de openbare ruimte. Op de cd-rom staat relevante informatie die momenteel over het onderwerp in Nederland beschikbaar is, zoals de genoemde onderzoeksrapporten en reeds bestaande protocollen, handboeken en reglementen.

Openbare ruimte

Deze handreiking beperkt zich tot cameratoezicht in de openbare ruimte. Daarmee worden gebieden bedoeld waar over het algemeen veel mensen samenkomen en waarvoor de overheid verantwoordelijkheid draagt. Dat kunnen uitgaansgebieden zijn, bijvoorbeeld pleinen en straten. Cameratoezicht op plaatsen die strikt genomen niet tot het publieke domein behoren, zoals stadions, trein- en metrostations, parkeergarages en particuliere winkelcentra, is aan andere regels gebonden dan het toezicht in de openbare ruimte. Hoewel de handreiking dus niet primair van toepassing is op de genoemde gebieden, bevat zij wel bruikbare informatie voor een ieder die zich met cameratoezicht in algemene zin bezighoudt.

Van oriëntatie naar evaluatie

Wie overweegt cameratoezicht in de openbare ruimte in te stellen, moet zich van tevoren realiseren wat de maatregel precies inhoudt en wat de mogelijkheden en valkuilen zijn. De onderstaande vragenlijst is een hulpmiddel om een helder beeld te krijgen van de zaken die met de maatregel samenhangen. De vragen zijn gerangschikt in de verschillende fasen waarin een beleidscyclus kan worden opgesplitst. Dit zijn achtereenvolgens de oriëntatiefase, de uitwerkingsfase, de uitvoeringsfase en de evaluatiefase. Wie een gefundeerde beslissing wil nemen over de vraag of cameratoezicht in een bepaald openbaar gebied is gewenst, kan eerst alle vragen globaal doornemen. Op die manier krijgt hij al in een vroeg stadium inzicht in de factoren die bij de uitwerking en uitvoering van de maatregel een rol kunnen spelen en dat kan teleurstellingen achteraf voorkomen.

De vragenlijst dient tevens als inhoudsopgave voor deze handreiking. Zo kan een ieder snel doorbladeren naar het onderwerp waarover hij iets wil weten. Omdat in Nederland nog maar weinig ervaring met cameratoezicht is opgedaan, zal niet op elke vraag een eenduidig antwoord volgen. Wel staat in de handreiking waaraan u in ieder geval moet denken tijdens het proces. In het slothoofdstuk komen alle vragen bij wijze van checklist nog eens uitgebreid terug. Meer specifieke informatie vindt u op de bij deze handreiking horende cd-rom.

De oriëntatiefase

In de oriëntatiefase vragen de betrokken gemeenteambtenaren, raadsleden, politiemensen of bestuurders zich af of cameratoezicht een geschikt instrument is om de veiligheid in de openbare ruimte te vergroten en de criminaliteit terug te dringen. Om antwoord te geven op

deze vraag, kunnen zij in deze fase de volgende vragen proberen te beantwoorden:

- Wat is de concrete aanleiding voor de discussie over cameratoezicht? 14
- Wat is het concrete veiligheidsprobleem en is cameratoezicht op het eerste gezicht een geschikt middel iets aan dit probleem te doen? 14
- Wat is het doel dat men met cameratoezicht wil bereiken? 14
- Welke maatregelen zijn genomen om dit doel te bereiken en welke rol speelt cameratoezicht in het totale veiligheidsbeleid? 15
- Hoe staat het met het draagvlak voor het instellen van cameratoezicht? 16
- Welke kosten brengt de maatregel met zich mee? 16
- Wie is verantwoordelijk voor de financiering van het project? 17
- Hoeveel tijd is met cameratoezicht gemoeid? 17
- Welke partijen moeten bij een eventueel project cameratoezicht worden betrokken? 18
- Welke personele consequenties zijn aan cameratoezicht verbonden? 18
- Wie is verantwoordelijk voor het project en wie is belast met de uitwerking en uitvoering van het cameratoezicht? 18

De uitwerkingsfase

Is eenmaal de beslissing genomen dat er cameratoezicht komt, dan worden de plannen verder uitgewerkt. De mensen die zich daarmee bezighouden, stellen in ieder geval de volgende vragen:

- Welke deskundigheid is aanwezig in de werkgroep die de maatregel uitwerkt? 20

- Wat zijn de juridische randvoorwaarden voor de maatregel? 20
- Hoe is de privacy gewaarborgd? 21
- Wat zijn de operationele eisen die men aan het cameratoezicht stelt? 22
- Hoe ziet het programma van eisen of technische bestek eruit? 24
- Wat staat in het cameraplan? 24
- Wat staat in het procedurehandboek? 28
- Wat staat in een communicatieplan? 30

De uitvoeringsfase

Als alle nodige handboeken, reglementen en bestekken zijn opgesteld, is het tijd om het cameratoezicht echt te gaan uitvoeren. Feitelijk valt deze fase uiteen in twee delen, namelijk in de fase van de installatie, waarin het camerasysteem en de benodigde andere apparatuur worden gebouwd, aangelegd en/of opgehangen, en de exploitatiefase, waarin het systeem echt in werking is, en dus beelden worden bekeken, opgeslagen en gebruikt. Antwoord geven op de onderstaande vragen kan u helpen de uitvoering zo goed mogelijk te laten verlopen.

- In welk opzicht voldoen de offertes van installatiebedrijven en/of leveranciers van camerasystemen aan de eisen die zijn geformuleerd in het technische bestek? 34
- Hoe wordt het camerasysteem getest en welke resultaten levert de test op? 34
- Wat blijkt uit tussentijdse evaluaties en op welke manier kunnen de oorspronkelijke plannen worden aangepast of bijgesteld? 34
- Welke andere maatregelen moeten nu worden uitgevoerd? 34

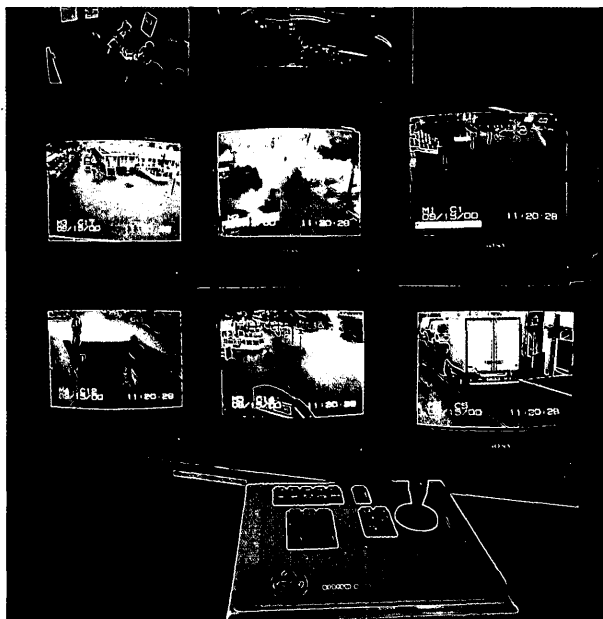
De evaluatiefase

Nadat het cameratoezicht in de openbare ruimte echt is uitgevoerd, kan men bekijken of de oorspronkelijk gestelde doelen ook zijn bereikt. De volgende vragen kunnen daarbij helpen:

- Wat zijn de effecten van cameratoezicht in het algemeen? 36
- Welke onderwerpen komen in een evaluatieplan aan de orde? 36
- Wat zijn de consequenties die aan de evaluatie worden verbonden? 37

Checklist voor beslissers

- Checklist voor beslissers inzake het instellen van cameratoezicht 40

De oriëntatiefase

De discussie over de vraag of cameratoezicht is gewenst, wordt meestal gevoerd in het college van B & W, de gemeenteraad, in raadcommissies of in het driehoeks-overleg tussen burgemeester, hoofdofficier van justitie en kurpschef. Aan de basis van de discussie ligt vaak een ambtelijke startnotitie of een plan van aanpak, waarin in ieder geval de onderstaande vragen aan de orde komen. Wie pas ná de besluitvorming een startnotitie of een plan van aanpak opstelt, loopt een grotere kans telkens tegen onvoorziene problemen aan te lopen.

De aanleiding

Over het algemeen geeft het gevoel dat nieuwe maatregelen nodig zijn om de openbare orde te handhaven en de veiligheid te vergroten, aanleiding om over cameratoezicht te praten. Een eenmalig ernstig geweldsincident kan ook de voorzet zijn tot de discussie. Daarnaast spelen indirecte aanleidingen vaak een rol. Gemeenten die zien dat andere gemeenten camera's installeren, zijn wellicht geneigd zich af te vragen of ook zij niet zo'n maatregel moeten treffen. Daarnaast vragen burgers en ondernemers zelf steeds vaker om maatregelen als cameratoezicht. Het is vaak verhelderend te achterhalen wat precies de aanleiding is voor de discussie over cameratoezicht. Wie weet waarom over het onderwerp wordt nagedacht, krijgt sneller inzicht in de vraag welk doel men met de maatregel wil bereiken.

Het veiligheidsprobleem

Aan de vraag of cameratoezicht een geschikt instrument is om de openbare orde en veiligheid in een bepaald gebied te garanderen, gaat een vraag vooraf, namelijk wat eigenlijk het concrete veiligheidsprobleem is dat men wil aanpakken. Om daarachter te komen, kan

men een veiligheidsanalyse (laten) uitvoeren. Op basis van politiegegevens bijvoorbeeld kan men in kaart brengen welke delicten waar plaatsvinden. Enquêtes onder buurtbewoners, winkeliers of horecaondernemers kunnen een beeld geven van de beleefde veiligheid in een bepaald gebied. Dergelijk onderzoek kan bovendien inzicht geven in het werkelijke veiligheidsprobleem van een bepaald gebied. Niet alle delicten of verstoringen van de openbare orde komen immers terug in politiestatistieken. Wie bovengenoemde onderzoeken uitvoert, krijgt met andere woorden een reëel beeld van de problemen in een bepaald gebied. Op basis daarvan kan hij bepalen of cameratoezicht wel het geschikte middel is om juist deze problemen aan te pakken.

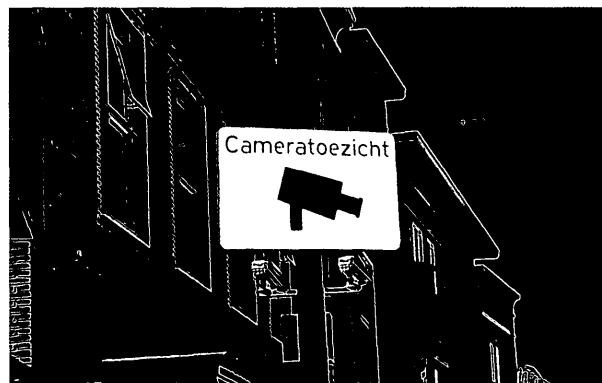
Het doel

In Nederland is cameratoezicht een relatief nieuw instrument bij de handhaving van de openbare orde en veiligheid. In de gemeente Ede bijvoorbeeld is cameratoezicht nog geen twee jaar operationeel. Andere Europese landen hebben meer ervaring met cameratoezicht. Met name in Groot-Brittannië wordt het middel op grote schaal en op diverse plaatsen toegepast. Over het algemeen wordt cameratoezicht ingevoerd om de criminaliteit terug te dringen en de openbare orde te handhaven. Die doelen kunnen op verschillende manieren worden geformuleerd. Vaak leggen gemeenten de nadruk op de preventie van criminaliteit. Cameratoezicht is dan een van de maatregelen die moeten helpen criminaliteit te voorkomen. De verwachting is dat de politie door cameratoezicht ongeregelde heden in een vroeg stadium opmerkt en snel kan optreden, waardoor zij escalaties kan voorkomen. Cameratoezicht kan ook helpen daders op te sporen en te vervolgen. Dit is een repressief doel van de

Het doel dat men met cameratoezicht nastreeft, kan op verschillende manieren en meer of minder specifiek worden geformuleerd. Een gemeente kan bijvoorbeeld als doel stellen dat het aantal aangiften van geweldsmisdrijven binnen een jaar met twintig procent moet afnemen. Meestal formuleert men de doelen die aan cameratoezicht in de openbare ruimte ten grondslag liggen in meer algemene termen. Voorbeelden zijn: het reduceren van onveiligheidsgevoelens bij het uitgaanspubliek, het reduceren van criminaliteit en openbare ordeproblemen, het verminderen van het aantal geweldsdelicten in een bepaald gebied, het verminderen van de overlast die drugdealers en -gebruikers veroorzaken, het verminderen van overlast veroorzaakt door jongeren, het verminderen van het aantal vernielingen in een bepaald gebied, het vroegtijdig signaleren van ongeregelde heden en het beter aansturen van politie, het vergroten van de kwaliteit van het toezichtgebied, het verbeteren van de opsporing en vervolging van daders, en het vergroten van de pakkans van daders.

maatregel. In de praktijk blijkt dat gemeenten in Nederland die ervaring met cameratoezicht hebben opgedaan de maatregel zowel voor preventieve als voor repressieve doelen gebruiken. Door het plaatsen van camera's in de openbare ruimte wil men verder het gevoel van veiligheid van burgers - de zogenaamde subjectieve veiligheid - vergroten. Het efficiënter en effectiever inzetten van politiemensen kan ook een van de (neven)doelen zijn.

Veel keuzes die met de invoering van cameratoezicht samenhangen, zowel van juridische, technische als organisatorische aard, zijn afhankelijk van het gestelde

doel. Het is dus wenselijk van te voren zo concreet mogelijk te omschrijven wat men met het cameratoezicht wil bereiken. Daarmee voorkomt men ook dat in de loop van het proces blijkt dat verschillende partijen tegengestelde doelen nastreven. Een voordeel van één of meer concreet geformuleerd doelen is verder, dat het cameratoezicht na verloop van tijd beter kan worden geëvalueerd.

Andere maatregelen

Meestal staat cameratoezicht niet op zichzelf, maar is het een deel van een pakket van maatregelen die tezamen bijdragen aan het vergroten van veiligheid en het terugdringen van de criminaliteit. Soms gaat men pas over cameratoezicht nadenken als is gebleken dat andere maatregelen te weinig resultaat opleveren. Het is ook mogelijk dat andere maatregelen op hetzelfde moment als het cameratoezicht worden ingevoerd. In het kader van een lokaal veiligheidsbeleid kunnen onder andere de volgende maatregelen worden genomen: het inzetten van extra politiecapaciteit, het geven van gerichte voorlichting aan publiek en ondernemers, het intensiveren van

De oriëntatiefase

De gemeente Leeuwarden werd in 1997 opgeschrikt door een geweldsincident met dodelijke afloop. Dit incident was de directe aanleiding voor de gemeente zich op cameratoezicht te bezinnen. Tevens nam men verschillende andere maatregelen om de veiligheid te vergroten. De politie zette bijvoorbeeld extra surveillanten in tijdens uitgaansavonden en zij stelde de politiepost in het uitgaansgebied ook in de avond en in de nacht open. Ook werd aandacht besteed aan het verbeteren van de communicatie tussen horecaportiers en de politie en introduceerde men een lik-op-stuk beleid. Deze maatregelen hadden volgens de gemeente zoveel succes, dat zij besloot voorlopig af te zien van het instellen van cameratoezicht.

controles, het sneller oppakken en voorgeleiden van daders, het aanpassen van de openbare ruimte (betere verlichting, openbare toiletten), het instellen van andere sluitingstijden voor cafés en restaurants, of het verbeteren van het taxivervoer.

Wie nadenkt over de eventuele invoering van cameratoezicht doet er goed aan in kaart te brengen welke veiligheidsmaatregelen al genomen zijn, welke effecten die maatregelen hebben gehad en welke andere instrumenten nog ingezet kunnen worden. Op die manier kan duidelijk worden welke plaats cameratoezicht inneemt in het totale veiligheidsbeleid.

Draagvlak

Een van de zaken waaraan betrokken (beleids)ambtenaren in de oriëntatiefase aandacht besteden, is het peilen en eventueel creëren van draagvlak voor de maatregel. Het gaat dan niet alleen over het vraag hoe het publiek, horecaondernemers of politiemensen

denken over cameratoezicht, maar ook over de vraag hoe bestuurders tegenover de maatregel staan. Draagvlak van de zijde van de bevolking en van horecaondernemers is wenselijk, omdat zij direct met de maatregel worden geconfronteerd. Is een groot deel van deze groepen tegen de invoering van cameratoezicht, dan kan dit de uitvoering van de maatregel natuurlijk bemoeilijken. Overigens blijkt in de praktijk het draagvlak van de bevolking groot te zijn. Draagvlak bij bestuurders is van belang om het ambtelijke en politieke proces zo soepel mogelijk te laten verlopen.

Betrokken ambtenaren kunnen het draagvlak bij de bevolking en maatschappelijke partners vergroten door tijdig goede en zo volledig mogelijke informatie te geven over bijvoorbeeld het nagestreefde doel van de maatregel, en de waarborging van de privacy. Burgers blijken vooral geïnteresseerd te zijn in de manier waarop de maatregel wordt uitgevoerd. Veelgehoorde vragen zijn bijvoorbeeld of de camera's ook in woonhuizen kunnen kijken, wie de beelden bekijkt en wat er met de beelden gebeurt. Bij het creëren van draagvlak bij de politiek, kan de burgemeester een belangrijke rol spelen. Zijn relatief onafhankelijke positie blijkt in de praktijk gunstig uit te pakken voor de openheid waarmee over cameratoezicht wordt gepraat.

De kosten

De kosten van cameratoezicht hangen af van diverse factoren, zoals het doel dat men met het toezicht beoogt, de plaatselijke omstandigheden in het toezichtgebied, en de beschikbaarheid van mensen. Afgezien van de aanschaf en het onderhoud van het camerasysteem zelf, moet men in ieder geval rekening houden met een aantal, vaak aanzienlijke kostenposten. Dat is allereerst de infrastructuur waarvan het systeem gebruik maakt.

In de gemeente Groningen is de politie co-financier van het cameratoezicht in de publieke ruimte. De gemeente neemt 470.000 gulden voor haar rekening en de politie 400.000 gulden voor een periode van drie jaar. De bijdrage van de regiopolitie is strikt bedoeld voor de exploitatie.

De infrastructuur - bijvoorbeeld glasvezelkabels of radioverbindingen - blijkt in de praktijk vaak de meeste kosten met zich mee te brengen. De vraag of men de infrastructuur zelf moet aanleggen of kan huren, heeft direct invloed op de begroting. Ook de benodigde inzet van mensen, bijvoorbeeld voor het bemensen van de toezichtcentrale of voor het surveilleren op straat, kan kosten met zich meebrengen. Daarnaast moet men de kosten van allerhande nevenactiviteiten niet onderschatten. Soms moet de gemeente de verlichting in een toezichtgebied in verband met cameratoezicht aanpassen, moet zij bomen snoeien, masten plaatsen om de camera's op te hangen, toegangswegen omleiden of afsluiten of moet zij andere bouwkundige voorzieningen treffen.

De gemiddelde investering die nodig is voor een cameraproject in de openbare ruimte bedraagt om en nabij de 300.000 gulden, zo blijkt uit de ervaringen van gemeenten die tot op heden cameratoezicht hebben ingevoerd. Daarboven komen dan in ieder geval nog de exploitatiekosten in de sfeer van onderhoud, beheer en vervanging, en kosten voor de inzet van personeel. Cameratoezicht kan ook besparingen opleveren. De maatregel kan er bijvoorbeeld toe leiden dat politiefunctionarissen efficiënter worden ingezet. Als na verloop van tijd blijkt dat mede door het cameratoezicht de criminaliteit werkelijk is teruggedrongen en de

veiligheid in een bepaald gebied is vergroot, kan dit letterlijk winst betekenen.

Financiering

De waarborging van de openbare orde en veiligheid is een primaire taak van de overheid. Meestal draagt de gemeente de kosten die met het cameratoezicht in de openbare ruimte zijn gemoeid. Het is mogelijk andere financiers bij het cameraproject te betrekken. De gemeente kan afspraken maken met de politie en/of het openbaar ministerie over wie bepaalde kosten draagt. In verschillende gemeenten neemt de politie bijvoorbeeld de kosten voor extra personele capaciteit voor haar rekening. Gemeenten zijn vaak verantwoordelijk voor de investeringskosten en voor het materiaal dat allemaal nodig is.

Tijdsinvestering

Het besluitvormingsproces over cameratoezicht in de openbare ruimte - van de eerste oriëntatie tot de definitieve beslissing - neemt gemiddeld tussen de drie maanden en een jaar in beslag. Is het besluit eenmaal genomen, dan kan het nog één tot anderhalf jaar duren voordat de camera's operationeel zijn. Hoeveel tijd met het hele project is gemoeid, hangt onder andere af van het doel dat men met het cameratoezicht beoogt, de beschikbare personele capaciteit en de omstandigheden in het toezichtgebied. Een projectleider of gemeente-ambtenaar die (deels) speciaal voor het cameratoezicht is vrijgesteld en die veel tijd in de voorbereiding kan steken, kan tijdswinst boeken in de latere fases. Als de gemeente speciaal voor het cameratoezicht een infrastructuur moet aanleggen, dan zal dit uiteraard meer tijd kosten dan als zij besluit gebruik te maken van een bestaande infrastructuur.

De partijen

Bij het instellen van cameratoezicht in de openbare ruimte zijn in ieder geval vertegenwoordigers van de gemeente, de politie en justitie (openbaar ministerie) betrokken. Zij zitten meestal in een ambtelijke werkgroep die de besluitvorming voorbereidt of die ná de besluitvorming de plannen verder vormgeeft. De samenstelling van de werkgroep kan in de loop van het traject veranderen. In de oriëntatiefase gaat het vooral om het maken van beleidsmatige beslissingen. Het ligt in deze fase voor de hand met name beleidsmedewerkers bij de werkgroep te betrekken. Juridische deskundigheid is zeker nodig om reeds in een vroeg stadium rekening te kunnen houden met privacygevoelige factoren die met cameratoezicht samenhangen. Denk bijvoorbeeld aan een gemeenteambtenaar die is gespecialiseerd in juridische zaken of aan een medewerker van het OM. Hoewel met name in de uitwerkings- en uitvoeringsfase de technische aspecten van het cameratoezicht aan bod komen, is het verstandig al in de oriëntatiefase iemand met verstand van technische zaken bij de werkgroep te betrekken. Dat kan bijvoorbeeld een camera-expert van de politie zijn. Naast de genoemde partijen kunnen ook private partijen, zoals horecaondernemers of winkeliers, en burgers bij het cameratoezicht worden betrokken, bijvoorbeeld door hen een plaats te geven in klankbordgroepen. Het betrekken van deze groepen bij de voorbereiding vergroot vaak het draagvlak voor de maatregel.

Personele inzet

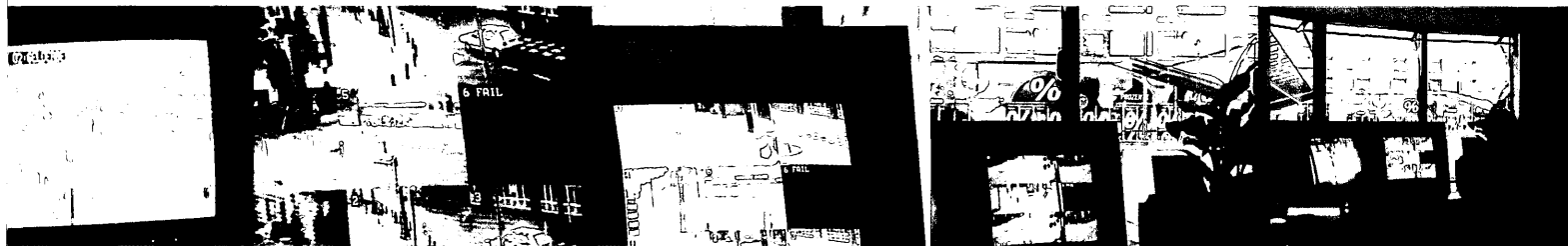
De oriëntatie op en eventuele uitwerking en uitvoering van cameratoezicht in de openbare ruimte vergt uiteraard de nodige menskracht. Gemeenteambtenaren die zich beleidsmatig met de maatregel bezighouden, zullen zeker in de oriëntatiefase een deel van hun tijd uitsluitend aan

dit onderwerp besteden, en ook bij de politie kunnen zich, zeker bij de uitvoering van de maatregel, personele verschuivingen voordoen. Soms zijn extra mensen nodig. In de praktijk blijkt dat in ieder geval extra mensen nodig zijn om de beelden te bekijken en vaak gaat het cameratoezicht gepaard met meer toezicht op straat als aanvullende maatregel. Gezegd zij, dat cameratoezicht ook werk kan besparen. Als de politie dankzij cameratoezicht incidenten kan voorkomen, spaart zij menskracht die anders nodig zou zijn om bijvoorbeeld aangiften af te handelen en daders op te sporen. Gemeenten die ervaring hebben opgedaan met cameratoezicht geven wel allemaal aan dat de maatregel meer menskracht heeft gekost dan zij aanvankelijk hadden gedacht.

Taken

Aangezien veel verschillende partijen een rol spelen bij cameratoezicht in de openbare ruimte, is het wenselijk van tevoren goed af te spreken wie de eindverantwoordelijkheid draagt voor de maatregel, wie ervoor zorgt dat de plannen goed worden uitgewerkt, wie is betrokken bij de installatie en exploitatie van het camerasysteem, wie verantwoordelijk is voor de beveiliging, de opslag en het gebruik van de beelden en wie voor een zorgvuldige evaluatie zorgt. De taakverdeling kan nader worden ingevuld in een zogenaamd procedurehandboek dat een werkgroep in de uitwerkingsfase opstelt.

De uitwerkingsfase

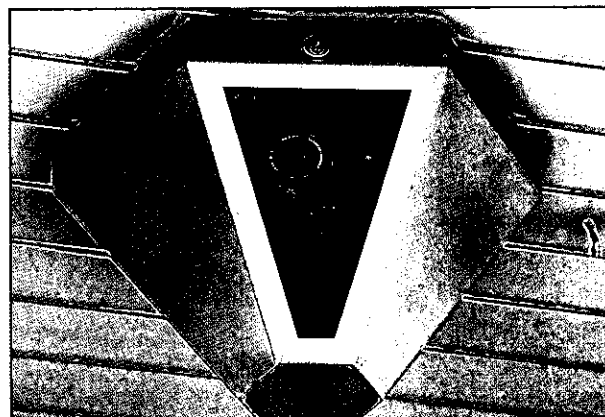

De uitwerkingfase

Als na een grondige oriëntatie blijkt dat een bepaalde gemeente cameratoezicht in een bepaald gebied wenselijk vindt, krijgen de plannen uit de startnotitie verder vorm. Is nog geen ambtelijke werkgroep ingesteld, dan moet dit nu gebeuren. De werkgroep kan de onderstaande onderwerpen als checklijst gebruiken bij haar werkzaamheden.

Deskundigheid

De werkgroep die is belast met de uitwerking van het cameratoezicht stelt verschillende handboeken, protocollen en hestekken op. Vaak bestaat zo'n werkgroep uit een kern van mensen die gedurende het hele proces bij de maatregel is betrokken. De samenstelling van de rest van de werkgroep kan wisselen in de uiteenlopende fases van het cameratoezicht. Voor al de verschillende factoren - juridische, technische en organisatorische - die met cameratoezicht samenhangen, is speciale deskundigheid nodig. In ieder geval moet er iemand zijn die goed weet wat de juridische randvoorwaarden zijn die bij cameratoezicht een rol spelen en die verstand heeft van de privacywetgeving. Dat kan bijvoorbeeld een privacyfunctionaris van de politie zijn. Verder moet er iemand van de gemeente in de werkgroep zitten, iemand van de politie en iemand van het OM. In de beginfase zijn vaak politiemensen op beleidsmatig niveau bij een cameraproject betrokken. Aangezien bij de uitvoering van cameratoezicht politiemensen op straat een belangrijke rol spelen, is het verstandig hen reeds bij de uitwerking van de plannen te betrekken. Technische deskundigheid is vooral nodig bij het opstellen van het zogenoemde technische bestek. Soms is deze deskundigheid aanwezig bij de politie, maar de werkgroep kan natuurlijk ook externe deskundigheid inhuren. Daarbij is het van belang te letten op eventuele belangenverstrengeling. Een

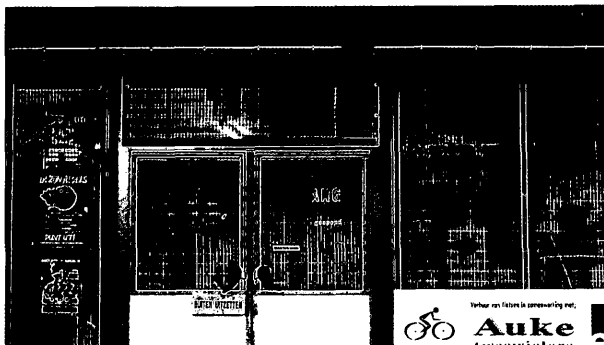

adviseur die helpt bij het formuleren van het zogenaamde programma van eisen of technische bestek, moet bij voorkeur niet zelf meedoen aan de concrete aanbidding. Alleen dan kan hij immers objectief helpen het programma van eisen op te stellen en kan hij achteraf toetsen of de concrete offertes aan deze eisen tegemoet komen.

Juridische randvoorwaarden

Cameratoezicht in de openbare ruimte kan inbreuk maken op het recht op respect voor het privéleven van burgers. Dit recht is geregeld in artikel 8 van het Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens (EVRM) en in artikel 10 van de Nederlandse Grondwet. In beide artikelen is bepaald dat een inbreuk op dit recht alleen is gerechtvaardigd als daar een wettelijke basis voor is. Tevens moet de inbreuk gerechtvaardigd worden door een 'dringende maatschappelijke behoefte'. De beperking moet ook voldoen aan de vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit. Proportionaliteit wil zeggen dat de inbreuk op het recht in verhouding moet staan tot het

en OPENBAAR TOILE

nagestreefde doel. Subsidiariteit betekent dat het doel niet op een minder ingrijpende manier moet kunnen worden bereikt.

In Nederland bestaan op het ogenblik twee wettelijke regelingen die op cameratoezicht in de openbare ruimte van toepassing kunnen zijn. Dat zijn de Wet persoonsregistraties (WPR) - die vervangen zal worden door de Wet bescherming persoonsgegevens - en de Wet politieregisters (Wpolr). Gemeenten kunnen nu nog kiezen onder welk regime zij het cameratoezicht laten vallen, maar daarin zal naar alle waarschijnlijkheid verandering komen (zie kader). Zij die zich oriënteren op cameratoezicht in de openbare orde, doen er goed aan rekening te houden met deze op handen zijnde wijzigingen.

Privacy

Zowel de WPR als de Wpolr bevatten procedurevoorschriften die de privacy garanderen. Het gaat dan om regels die bepalen wie inzage mag hebben in

In de praktijk geldt meestal het wettelijk regime van de WPR als het beheer van het cameratoezicht bij de gemeente ligt. De burgemeester is dan eindverantwoordelijk. Ligt het operationele beheer in handen van de politie, dan is de korpsbeheerder eindverantwoordelijk en geldt over het algemeen het regime van de Wpolr.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft, mede namens zijn collega van Justitie, in 1999 aan de Tweede Kamer laten weten dat hij het cameratoezicht in de openbare ruimte wettelijk wil normeren. Het is de bedoeling in de Gemeentewet een nieuwe bepaling op te nemen, waarin komt te staan dat de gemeenteraad kan besluiten cameratoezicht in de openbare ruimte in te stellen als dat nodig is om de openbare orde te handhaven. Men overweegt in die bepaling ook te regelen dat op de verwerking van de gegevens die door cameratoezicht worden verkregen de Wet politieregisters van toepassing zal zijn. Er zullen ook regels komen voor het live meekijken en voor de bemensing van de toezichtcentrale, het beheer van de beelden, de bewaartermijnen van de informatiedragers en de vernietiging van opnamen. Daarnaast zal er waarschijnlijk een uniforme regeling komen voor de (technische) eisen waaraan een camerasysteem in de openbare ruimte moet voldoen.

bepaalde persoonsgegevens, op welke manier een verzoek tot inzage moet worden gedaan en wie over dit verzoek beslist. Men kan deze procedures vastleggen in een privacyreglement. De Registratiekamer, het onafhankelijke orgaan dat advies geeft over en toezicht houdt op persoonsregistraties, heeft een rapport geschreven dat men kan gebruiken om dergelijke privacyreglementen op te stellen.

De uitwerkingfase

Operationele eisen

Het is belangrijk eerst goed op een rij te zetten wat men eigenlijk precies verwacht van een camerasysteem. Een technisch deskundige kan helpen deze zogenaamde operationele of gebruikerseisen helder te formuleren. Men moet zich bijvoorbeeld afvragen waar men camera's wil plaatsen, wat men precies wil zien, wie men wil zien, op welk tijdstip men dat wil zien en op welke manier men de beelden wil bekijken, bewaren en gebruiken. Op basis van deze operationele eisen kunnen de zogenaamde functionele eisen worden geformuleerd. Anders gezegd: wie precies weet wat hij van een camerasysteem verwacht, weet ook welke eisen hij aan dat systeem moet stellen. Het onderstaande rijtje vragende voornaamwoorden kan helpen de operationele eisen te formuleren:

Waar?

Van tevoren moet duidelijk zijn in welk gebied of welke deelgebieden cameratoezicht is gewenst. Het totaal van gebieden noemt men het toezichtgebied. Om dit gebied af te bakenen, kan men bijvoorbeeld gebruik maken van statistische gegevens en informatie van de politie over als onveilig bekend staande plekken. Ook kan men kijken waar criminaliteitsgevoelige locaties zijn, bijvoorbeeld bankautomaten.

Wat?

Het soort gebeurtenis dat men wil waarnemen, heeft invloed op de technische eisen die aan de camera's moeten worden gesteld. In de operationele eisen staat met andere woorden duidelijk aangegeven of men bijvoorbeeld geweldsincidenten wil zien, of juist verkeersovertredingen wil registreren, of vooral zakkenrollers en drugdealers wil betrappen of vroegtijdig agressieve handelingen wil

opmerken. Ook is het belangrijk te weten welke mate van toezicht men wil. In principe zijn er drie mogelijkheden:

- *Waarnemen betekent, dat degene die de beelden bekijkt, de zogenaamde centralist of operator, vrij snel kan zien of op de beelden één of meerdere personen aanwezig zijn.*
- *Herkennen betekent, dat de operator in een beeld iemand moet kunnen herkennen die hij al eerder op de beelden heeft gezien en dat hij deze persoon zo nodig kan omschrijven.*
- *Identificeren betekent dat de operator een persoon of handeling ondubbelzinnig moet kunnen benoemen of onderscheiden.*

Waarnemen

Herkennen

Identificeren

Identificeren stelt andere eisen aan de camerabeelden dan herkennen en herkennen stelt andere eisen dan waarnemen. De manier waarop men gebeurtenissen en personen wil registreren, heeft met andere woorden invloed op het type camera en de lens die men nodig heeft, maar ook op de wijze waarop men naar de gemaakte beelden kijkt. Als men bijvoorbeeld vooral wil waarnemen om snel te kunnen reageren op incidenten, zal het voor de hand liggen om beelden direct live te bekijken. Als de nadruk op identificeren ligt, kunnen beelden ook achteraf worden bekeken.

Wie?

Het soort gebeurtenis dat men wil waarnemen, gaat vaak gepaard met specifieke kenmerken. Bij een vechtpartij of beroving zijn vaak druk bewegende personen waar te nemen, bij drugdelicten gedragen verdachte personen zich anders en zijn bepaalde voorwerpen te zien. Het is goed om de kenmerken van het soort gebeurtenis dat men wil waarnemen te omschrijven, omdat op basis daarvan de technische eisen worden geformuleerd waaraan het systeem moet voldoen. Vraag u bijvoorbeeld af of het nodig is kleur te onderscheiden. Denk ook aan de maximale snelheid van het voorwerp of de personen die u wilt waarnemen. Daaruit kan een technisch expert namelijk herleiden hoeveel beelden per seconden moeten worden opgenomen om het incident goed vast te leggen.

Wanneer?

Camera's kunnen 24 uur per dag draaien, maar ook op speciale tijdstippen worden ingeschakeld, bijvoorbeeld tussen 17.00 uur en 07.00 uur tijdens uitgaansavonden en in het weekend. Men kan ook kiezen voor een systeem dat

De uitwerkingsfase

pas wordt geactiveerd, nadat een melding is binnengekomen bij de politie. De vraag wanneer het camera-toezicht operationeel moet zijn, houdt natuurlijk direct verband met het doel dat men met cameratoezicht in de openbare ruimte nastreeft.

Hoe?

De beelden die worden opgenomen, kunnen direct - live - worden bekeken op de afgesproken momenten, maar kunnen ook achteraf worden bekeken, bijvoorbeeld als er een melding is gekomen dat op een bepaald tijdstip iets is voorgevallen.

Ook de vraag hoe de beelden worden bekeken, hangt samen met het doel dat met het cameratoezicht wordt beoogd. Ligt de nadruk op preventie en wil men vooral snel kunnen optreden bij (dreigende) incidenten, dan zal meestal permanent, dat wil zeggen live worden meegekeken. Is het toezicht vooral bedoeld om reacties op incidenten beter te kunnen coördineren, dan kan men

In Bergen op Zoom is het cameratoezicht bedoeld als extra paar ogen voor de politie. Tijdens uitgaansavonden worden de beelden permanent bekeken. Op die momenten is ook meer blauw op straat aanwezig. Zodra in de toezichtcentrale een (dreigend) incident wordt waargenomen, worden de surveillerende agenten op straat gealarmeerd.

In Ede wordt alleen meegekeken met de beelden als sprake is van een (dreigend) incident. Een agent kan de wachtcommandant vragen de monitoren te activeren. Deze laatste geeft vervolgens aanwijzingen aan de dienstdoende agenten. Ook horecaondernemers die een incident waarnemen kunnen door een speciaal telefoonnummer te bellen de wachtcommandant vragen de monitoren in te schakelen.

bijvoorbeeld kiezen voor een systeem dat pas na een melding wordt geactiveerd. Gaat het uitsluitend om het traceren van daders ten behoeve van de opsporing en vervolging dan kan ook uitsluitend achteraf naar de beelden worden gekeken.

Programma van eisen of technisch bestek

In een programma van eisen, dat ook wel het technisch bestek wordt genoemd, staan alle eisen opgesomd waaraan een bepaald camerasysteem moet voldoen. De eisen die de gebruiker stelt, zijn hierin als het ware vertaald in technische eisen. Het hangt dus van de lokale wensen en omstandigheden, en van het beschikbare budget af, welke eisen precies in het technische bestek komen te staan.

Op basis van een degelijk geformuleerd technisch bestek krijgt men een goede indicatie van de kosten die met het cameratoezicht zijn gemoeid. Het technisch bestek dient vaak als basis voor het aanvragen van offertes bij bedrijven die camerasystemen leveren en/of installeren.

Het cameraplan

Een cameraplan is een onderdeel van het programma van eisen. Hierin staat onder andere welke type camera op welke plaatsen nodig is, van welk type opnamesysteem gebruik zal worden gemaakt, hoeveel camera's nodig zijn, waar zij opgehangen moeten worden en op welke manier ze worden beveiligd en welke infrastructuur gebruikt zal worden. In het plan moet ook aandacht worden besteed aan bijvoorbeeld de verlichting die nodig is en aan andere bepalende factoren, zoals wisselende weersomstandigheden. Hieronder volgt een korte toelichting op een aantal onderwerpen uit het cameraplan.

Type camera

Personen en gebeurtenissen kunnen op verschillende wijzen worden vastgelegd. Afhankelijk van de vragen waarom, wat, wanneer, waar en wie men door middel van cameratoezicht wil registreren, kan men bepalen hoe nauwkeurig de beelden moeten zijn en welk type camera daar voor nodig is. Vaste camera's bijvoorbeeld brengen één bepaalde plek in beeld en kunnen dus worden gebruikt voor het spotten van bepaalde gebeurtenissen of personen. Beweegbare camera's kunnen voor hetzelfde doel worden gebruikt, maar hebben het voordeel dat zij verschillende plaatsen in beeld kunnen brengen. Sommige camera's geven een statisch overzichtsbeeld van een bepaalde plaats, andere camera's kunnen inzoomen, wat bijvoorbeeld wenselijk kan zijn als men herkenning of identificatie tot doel heeft gesteld.

Plaatsing en beveiliging van camera's

Op een plattegrond van het toezichtgebied kan men precies aangeven waar de camera's opgehangen moeten worden. Op die manier overziet men snel welke obstakels de opname kunnen belemmeren (bijvoorbeeld torens, lantarenpalen, zonneschermen, bomen,abri's of reclamezuilen). Ook moet bij de plaatsing rekening worden gehouden met wisselende weersomstandigheden. Meestal worden camera's opgehangen op vier tot vijf meter hoogte. Voor de installatie aan gevels moet toestemming worden gevraagd aan de eigenaar of bewoner van een pand of kan men iets regelen in een Algemene Politie Verordening (APV). Voor de plaatsing aan monumentale gevels is een vergunning nodig. Een stevige behuizing beschermt de camera's tegen beschadiging. Door de camera's elkaar te laten dekken - wat betekent dat de ene camera een andere in beeld kan brengen - kan het systeem eveneens worden beveiligd.

Opnamesystemen

Op het ogenblik zijn twee opnamesystemen beschikbaar, namelijk de analoge systemen en de digitale systemen. Analoge registratiesystemen maken opnamen op videobanden, digitale systemen slaan beeldmateriaal op één of meerdere harde schijven op. Hoewel analoge systemen nu nog goedkoper zijn, worden digitale systemen steeds voordeliger en worden zij ook steeds vaker toegepast. Het nadeel van analoge systemen is, dat het verwisselen en beheer van opnamebanden veel tijd kost, dat de beeldkwaliteit van de banden achteruit gaat naarmate zij vaker worden gebruikt en dat het moeilijker is om bepaalde beelden terug te vinden. Een nadeel van digitale systemen is dat nog geen standaard bestaat, zodat men altijd goed moet opletten of verschillende systemen (bijvoorbeeld het opnamesysteem van de gemeente en het zoekstelsel van de politie) wel op elkaar aansluiten.

Infrastructuur

De infrastructuur waarvan men gebruik wil maken, is vaak de grootste kostenpost van het hele cameratoezicht in de openbare ruimte. Het is dus belangrijk van te voren vast te stellen of men gebruik gaat maken van bestaande infrastructuur of dat men een eigen netwerk gaat aanleggen. Videobeelden kunnen analoog of digitaal via verschillende soorten kabels worden verzonden - bijvoorbeeld coax- of glasvezelkabels - of per radioverbinding. Verzending via glasvezelkabels geeft het beste resultaat; het verzenden van beelden levert geen tijdsverlies op en de beeldkwaliteit is hoog. Voordeel is ook dat glasvezelkabels voor andere doeleinden gebruikt kunnen worden. Daar staat tegenover dat zowel de aanleg als het gebruik van glasvezelkabels relatief duur is.

De uitwerkingsfase

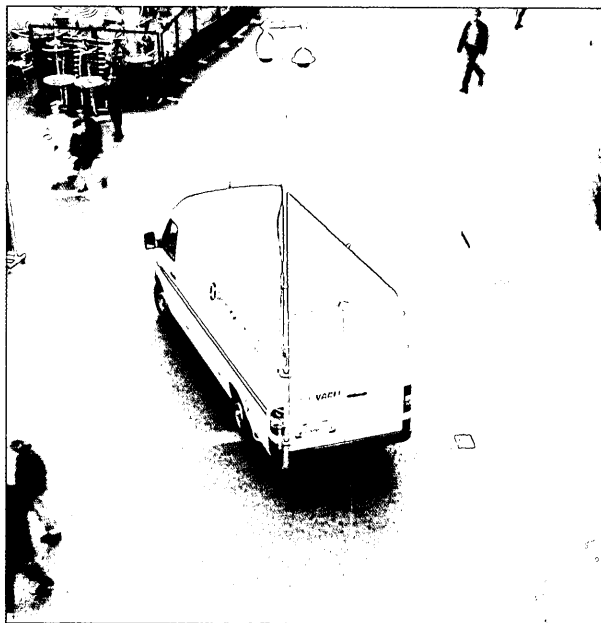
Uitleg bij de kaart "Kruispunt"

Op de kaart zijn de camera's per gebied op een plattegrond weergegeven. Per gebied zijn twee plattegronden aanwezig. Op de eerste plattegrond zijn alle cameralocaties en de vaste camera's in het gebied afgebeeld. Op de tweede plattegrond zijn alle cameralocaties en de beweegbare camera's in het gebied afgebeeld.

Het blikveld van de vaste camera is getekend tussen een minimum en een maximum afstand. Bij een camera, ingezet voor observatie (dit zijn bijna alle vaste camera's binnen het cameratoezicht systeem) is de minimum afstand de afstand waarop een persoon 50% van een monitorbeeld vult (herkenning), en is de maximum afstand de afstand waarop een persoon 10% van een monitorbeeld vult (observatie). Bij een camera ingezet voor herkenning, is de minimum afstand de afstand waarop een persoon 120% van een monitorbeeld vult (identificatie), en is de maximum afstand de afstand waarop een persoon 50% van een monitorbeeld vult (herkenning).

Het blikveld van de beweegbare camera is in drie ringen verdeeld. De dichtstbijzijnde ring geeft de afstand aan waarbinnen een persoon 120% van een monitorbeeld vult (identificatie), de middelste ring geeft de afstand aan waarbinnen een persoon kan worden herkend, de buitenste ring geeft aan waarbinnen een persoon kan worden geobserveerd.

Ter ondersteuning zijn de blikvelden met kleuren getekend. De betekenis van de kleuren is in de legenda weergegeven.

Het is belangrijk dat de camera's goed zijn gepositioneerd. Met behulp van een speciale wagen, uitgerust met een in hoogte verstelbare camera, kan de juiste positie precies worden bepaald. Op deze wijze wordt een optimale beeldhoek verkregen en worden 'dode' hoeken vermeden.

Verlichting

Ook het aanpassen of aanbrengen van de nodige verlichting blijkt veel geld te kunnen kosten. Het is dus wenselijk de aard, het niveau en de kleur van de straatverlichting in het toezichtgebied te inventariseren. Als de verlichtingssterkte in het toezichtgebied gering is, moet men óf meer licht aanbrengen óf gevoeliger camera's gebruiken. Voor de herkenning van personen is een egale belichting van belang. Men moet dus bijvoorbeeld rekening houden met knipperende neonverlichting in het toezichtgebied en met wisselende weersomstandigheden, die het moeilijker kunnen maken goede beelden op te nemen.

Extra opties

Soms komen in de loop van de tijd extra wensen op tafel waaraan een camerasysteem moet voldoen. Het is verstandig als in het cameraplan bij voorbaat rekening wordt gehouden met extra mogelijkheden, zoals het plaatsen van microfoons en/of speakers bij camera's, het instellen van een apart radionet dat gebruikt kan worden om de centralist te waarschuwen of het installeren van een paniekknop voor horecaondernemers of het publiek. Een cameraplan waarin ruimte is gelaten voor eventuele uitbreidingen van het systeem voorkomt vaak werk. Gemeenten die ervaring hebben opgedaan met de maatregel, pleiten ook voor een ruim opgezette begroting, omdat zij zelf gaande het proces vaak met kosten werden geconfronteerd waarmee zij bij voorbaat geen rekening hadden gehouden.

Het procedurehandboek

In een procedurehandboek of operationeel plan staat wat de verschillende betrokken personen moeten doen bij

de uitvoering van het cameratoezicht en in welke volgorde deze handelingen moeten plaatsvinden. Een onderdeel van het procedurehandboek is het zogenaamde opnameprotocol, waarin regels staan over het opnemen, bewaren, beheren en gebruiken van beelden. Dit opnameprotocol is de organisatorische uitwerking van de juridische regels die op het cameratoezicht van toepassing zijn. In een procedurehandboek staat in ieder geval wie juridisch de eindverantwoordelijkheid draagt voor het gehele cameratoezicht en wie de dagelijkse exploitatie ter hand neemt, wanneer beelden worden opgenomen en bekeken, wie een eventuele toezichtcentrale bemenst en aan welke eisen deze zogenoemde centralisten moeten voldoen. Ook staat in het handboek welke procedure moet worden gevolgd als ongeregeligheden worden opgemerkt, wie toegang heeft tot de beelden en op welke manier al het materiaal wordt beveiligd, welke beelden worden bewaard en hoelang en welke afspraken zijn gemaakt met het Openbaar Ministerie over het gebruik van beelden bij de

opsporing en vervolging van daders. Een eventuele klachtenprocedure kan deel uitmaken van het procedurehandboek. Hieronder volgen korte omschrijvingen van de belangrijkste punten uit een procedurehandboek.

Verantwoordelijkheid

Het is belangrijk in een procedurehandboek precies vast te leggen wie waarvoor verantwoordelijk is. Wie het handboek raadpleegt, weet met andere woorden wie de eindverantwoordelijkheid voor het project draagt (de burgemeester of de korpsbeheerder), wie het operationele beheer in handen heeft en wie zorg draagt voor de exploitatie van het systeem.

De toezichtcentrale

Alleen als men direct, dus live, naar beelden kijkt, is een speciale ruimte nodig. Deze ruimte wordt de toezichtcentrale genoemd. De toezichtcentrale is de ruimte waar de beelden van de camera's binnenkomen. De beelden worden hier geprojecteerd op een aantal monitoren en kunnen geheel of gedeeltelijk worden opgenomen. In het procedurehandboek moet in ieder geval staan hoe deze ruimte wordt beveiligd, wie de beelden bekijkt en wie er verder nog toegang heeft tot de centrale.

De centralist

Degene die is belast met het bekijken van de gemaakte opnamen wordt de centralist of operator genoemd. Uit de praktijk blijkt dat verschillende functionarissen deze rol vervullen, zoals politieagenten, politieursveillanten, particuliere beveiligingsbeambten, toezichthouders of camerabediens. Camerabediens zijn mensen die vaak met een werkgelegenheidssubsidie in dienst van de politie zijn en onder regie van de politie naar de beelden

kijken. Operators moeten in ieder geval in staat zijn om cameraopnamen professioneel te bekijken, moeten de situatie goed kunnen beoordelen en moeten zonnig de juiste aanwijzingen kunnen geven aan de politiemensen op straat. Uiteraard moeten zij ook met privacygevoelige materie kunnen omgaan. In de praktijk vraagt men vaak een verklaring omtrent het gedrag. Deze en andere eisen die aan de operator worden gesteld, staan in het procedurehandboek. Degene die deze eisen formuleert, vraagt zich verder af welke opleiding de operators moeten hebben, hoe de geheimhoudingsplicht is geregeld en of de operators wel of niet over een opsporingsbevoegdheid moeten beschikken. Ook dient men rekening te houden met de arbeidsomstandigheden en moet men bijvoorbeeld bedenken hoelang de operators geconcentreerd naar de beelden kunnen en mogen kijken.

In een procedurehandboek staan afspraken over wie wat doet op het moment dat sprake is van een (dreigend) incident. Als een centralist live meekijkt op bepaalde uren en iets opmerkt, moet duidelijk zijn wie hij waarschuwt, de politie op straat of een daarvoor aangestelde tussenpersoon. Als de camera's pas na een melding worden geactiveerd, moet duidelijk zijn wie ervoor kan zorgen dat de camera's gaan draaien, wie vervolgens naar de beelden kijkt en wat zijn taken zijn. Het is raadzaam een logboek bij te houden waarin staat wie op welke tijden naar de beelden heeft gekeken, wat hij heeft waargenomen, wie hij heeft gewaarschuwd en welke reactie daarop is gevolgd.

De bewaartermijn

De Registratiekamer, de onafhankelijke toezichthouder op de bescherming van persoonsgegevens, stelt als norm dat opgenomen beeldmateriaal niet langer bewaard mag

De uitwerkingsfase

Het systeem dat in Breda wordt gebruikt, heeft een videodatabase. Hiermee kunnen rubrieken worden gemaakt waardoor de politie beelden van daders per soort incident of delict kan opslaan. Het is de bedoeling dat op termijn een link wordt gelegd tussen de opslag van beelden en de verschillende bestaande politiestystemen.

worden dan strikt noodzakelijk is. Zij adviseert een bewaartermijn van 24 uur, maar een langere bewaartermijn is mogelijk als dat nodig is om het gestelde doel te bereiken. In de praktijk varieert de termijn van 24 uur tot zeven dagen. Belangrijk is dat men van tevoren omschrijft onder welke omstandigheden beeldmateriaal langer dan 24 uur mag worden bewaard.

Opsporing en vervolging

Wie van tevoren duidelijke afspraken maakt over het eventuele gebruik van beeldmateriaal ten behoeve van de opsporing en vervolging van daders, voorkomt teleurstellingen achteraf. Duidelijk moet zijn wie een verzoek kan indienen de beelden te mogen bekijken, bij wie hij dat verzoek moet indienen en binnen welke termijn. Meestal is het de politie die een verzoek indient. Bij dit alles moet voortdurend rekening worden gehouden met wettelijke bepalingen, onder andere op het gebied van de privacy. In een procedurehandboek kunnen ook de voorwaarden worden genoemd waaronder het OM de beelden als bewijsmateriaal zal accepteren en gebruiken.

Het communicatieplan

Communicatie speelt een belangrijke rol in het hele proces rond cameratoezicht in de openbare ruimte. Er zijn verschillende stappen te onderscheiden die ieder een

Het voorbereiden van informatiebijeenkomsten kan de betrokkenen helpen hun doelen en verwachtingen over het cameratoezicht helder te krijgen. De verantwoordelijke ambtenaar in de gemeente Ede noemt dit voorwerk essentieel voor het verkrijgen van draagvlak. "Eerst je huiswerk goed doen en allerlei vragen en antwoorden voorbereiden, daarna de discussie met de bevolking aangaan."

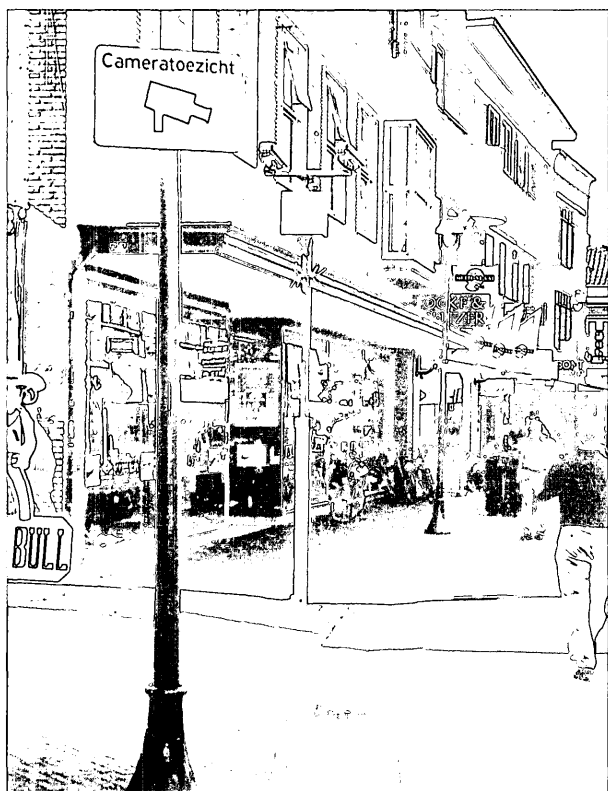
plaats verdienen in een communicatieplan. In zo'n plan staat in ieder geval welke middelen op welk moment kunnen worden ingezet en waarom. De communicatieadviseurs zetten de eerste stap al in de oriëntatiefase, dus nog voordat een definitief besluit is gevallen. Vaak gaat het op dat moment om het toetsen en/of creëren van draagvlak. In deze fase kunnen de verantwoordelijke functionarissen bijvoorbeeld informatieavonden voor burgers verzorgen om eventuele onzekerheid, onrust of onduidelijkheid weg te nemen, maar ook om overspannen verwachtingen te temperen.

Door bij de toegangswegen van het cameragebied borden te plaatsen kan men bezoekers informeren over het feit dat video-opnamen worden gemaakt. Op deze borden moet in ieder geval staan wie opdracht voor het toezicht heeft gegeven. Ook kan aanvullende informatie worden opgenomen, bijvoorbeeld een telefoonnummer dat burgers kunnen bellen als zij meer informatie willen hebben of klachten willen uiten. Als buitenlanders het toezichtgebied regelmatig bezoeken, kan de informatie ook in een andere taal worden aangeboden.

Is eenmaal het besluit genomen dat cameratoezicht in de openbare ruimte wordt ingesteld, dan moeten de communicatieadviseurs en/of voorlichters ervoor zorgen dat mensen in de gemeente snel en juist worden voorgelicht. Persberichten, strooifolders, artikelen in de lokale media of voorlichtingsbijeenkomsten kunnen voor dit doel worden gebruikt. De gemeenten zijn in ieder geval verplicht het publiek duidelijk, zichtbaar en permanent over het cameratoezicht te informeren. Op de plaats waar het cameratoezicht wordt uitgevoerd moet duidelijk staan dat er camera's worden gebruikt en wie de

opdrachtgever van het toezicht is.

Is het cameraproject afgerond of wordt het toezicht geëvalueerd, dan is het belangrijk burgers daarvan op de hoogte te stellen. Voorlichting hoeft echter niet noodzakelijk aan een officiële evaluatie te worden gekoppeld. Door tussentijds informatie te geven over de ervaringen die men met het cameratoezicht opdoet, kunnen de kennis, de houding of het gedrag van (potentiële) daders en slachtoffers worden beïnvloed. Het is belangrijk hiermee rekening te houden.

De uitvoeringsfase

De uitvoeringsfase

De uitvoering van het cameratoezicht in de openbare ruimte begint met het aanvragen van offertes bij installatiebedrijven en/of leveranciers van camera-systemen. Dit zou - afhankelijk van de totale begroting - dienen te geschieden volgens de regels die gelden voor Europese aanbestedingen. Zoals eerder opgemerkt, is het wenselijk dat een deskundig adviseur de offertes naloopt en bekijkt of zij voldoen aan de eisen die in het technische hestek zijn geformuleerd. Ook kunnen duidelijke afspraken worden gemaakt over de termijn waarbinnen de leverancier het systeem moet leveren. Is eenmaal de opdracht aan een bepaalde leverancier gegund, dan kunnen nadere afspraken worden gemaakt, bijvoorbeeld over vaste contactpersonen en over het technisch onderhoud van het systeem. Daarna volgt de installatie. De installateur hangt de camera's op en richt eventueel een toezichtcentrale in en de gemeente huurt infrastructuur of legt deze zelf aan.

Vooraf testen

Het is wijs het hele systeem te testen voordat het cameratoezicht definitief in werking wordt gesteld. Er kunnen ook eerst proefopstellingen worden gemaakt. Daarvoor kan men gebruik maken van een mobiel camera-systeem (zie foto op blz. 27). Het is verstandig het systeem bij verschillende weersomstandigheden en zowel overdag als 's nachts te testen. Op basis van de resultaten kan men bepalen of aanpassingen nodig zijn. Uit een test kan bijvoorbeeld blijken dat een bepaalde cameraplocatie toch niet goed is gekozen of dat de beeldkwaliteit te wensen overlaat.

Het is de bedoeling in de Gemeentewet een nieuwe bepaling op te nemen waarin regels staan over cameratoezicht in de openbare ruimte. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen dan ook nadere regels worden gesteld over de technische eisen waaraan camera's en de daarbij horende apparatuur moeten voldoen. Degene die de offertes beoordeelt, zal met deze regels rekening moeten houden.

Tussentijdse bijstellingen

Is het cameratoezicht eenmaal helemaal operationeel, dan controleert degene die verantwoordelijk is voor de exploitatie van het systeem af en toe of alles nog werkt en bepaalt hij of eventuele tussentijdse bijstellingen nodig zijn.

Andere maatregelen

Vlak voordat het cameratoezicht echt in werking treedt, worden de andere maatregelen uitgevoerd die al in de uitwerkingsfase zijn bedacht. De communicatie-adviseurs zorgen er bijvoorbeeld voor dat zij het publiek en andere betrokkenen juist en op tijd informeren en er wordt eventueel personeel voor de toezichtcentrale aangetrokken.

De evaluatiefase

Aangezien cameratoezicht in openbare ruimte in Nederland een relatief nieuw instrument is bij de handhaving van de openbare orde en veiligheid, kunnen in deze handreiking geen absolute uitspraken worden gedaan over de effecten die de maatregel heeft. Ter inleiding van dit laatste hoofdstuk daarom slechts enkele opmerkingen.

Effecten

Uit Britse evaluaties blijkt dat de criminaliteit over het algemeen daalt na plaatsing van camera's, hoewel op sommige locaties de criminaliteit stijgt. Vernielingen, auto-inbraken en vermogensdelicten komen minder vaak op plaatsen waar cameratoezicht is ingesteld. De maatregel helpt verder om geweldsdelicten niet uit de hand te laten lopen; bij geconstateerde incidenten kan sneller worden ingegrepen. Geweld op straat lijkt door de plaatsing van camera's niet te worden voorkomen. Hoewel in Nederland de effecten van cameratoezicht nog onvoldoende duidelijk zijn, lijkt ook hier cameratoezicht effect te hebben op de veiligheid. Uit de informatie die beschikbaar is, blijkt dat vernielingen duidelijk afnemen. Het uitgaansgeweld stabiliseert of vermindert enigszins en de overlast die jongeren veroorzaken wordt soms ook minder. Bepaalde delicten lijken zich te verplaatsen als er camera's in een toezichtgebied worden opgehangen. Dat is bijvoorbeeld zo bij zakkenrollerij en drugdelicten. De subjectieve veiligheid is gebaat bij cameratoezicht. Mensen zeggen zich veiliger te voelen als er camera's in de openbare ruimte hangen. Dat geldt overigens ook voor politiemensen die op straat werken. Ook zij zeggen zich door het cameratoezicht veiliger te voelen bij de uitoefening van hun taak.

Het evaluatieplan

Om de effecten van cameratoezicht in de openbare ruimte optimaal te kunnen meten, is het belangrijk van tevoren een evaluatieplan op te stellen, waarin een aantal onderwerpen aan de orde komt. Om te beginnen is het belangrijk precies aan te geven wat de situatie was vóór men nverging tot cameratoezicht. Het (laten) uitvoeren van een nulmeting voordat de maatregel wordt ingevoerd, helpt achteraf om vast te stellen wat door de invoering van het cameratoezicht is veranderd op het gebied van de openbare orde en de veiligheid. Als aan het begin van het hele proces een veiligheidsanalyse is uitgevoerd, kan men deze vergelijken met analyses die na verloop van tijd worden uitgevoerd. Aangezien cameratoezicht meestal niet op zichzelf staat, maar deel uitmaakt van een pakket van maatregelen die het doel hebben de veiligheid in een bepaald gebied te vergroten en de openbare orde te handhaven, moet bij de evaluatie altijd naar het totaal van maatregelen worden gekeken. Pas dan kan men een

Beeldmateriaal dat door cameratoezicht is verkregen, is al verschillende malen in de rechtszaal op tafel gelegd. In Apeldoorn beriep een verdachte van mishandeling zich op noodweer. De camerabeelden lieten echter zien dat van noodweer geen sprake was. De rechter verwierp het beroep van de verdachte en veroordeelde de man. In Bergen op Zoom zag de operator op een van de schermen dat een man werd mishandeld. De operator herkende de pleger. Het slachtoffer wilde uit angst geen aangifte doen. In overleg met de officier van justitie werd besloten de verdachte op basis van het beeldmateriaal toch aan te houden. Het beeldmateriaal werd in de rechtszaal gebruikt, en de verdachte werd veroordeeld.

indruk krijgen welke concrete resultaten zijn geboekt. De mensen die bij de evaluatie van cameratoezicht in de openbare ruimte zijn betrokken, moeten niet alleen kijken naar de effecten die zijn opgetreden in het toezichtgebied, maar ook de criminaliteitsontwikkelingen in het algemeen in het oog houden. Het aantal geweldsincidenten in het toezichtgebied kan bijvoorbeeld dalen, maar als blijkt dat in heel het land dit soort incidenten minder voorkomen, heeft niet per definitie cameratoezicht dit resultaat opgeleverd. Hetzelfde geldt voor eventuele neveneffecten die optreden. Als blijkt dat in het toezichtgebied minder drugs worden gedeald dan voorheen, moet ook worden bekeken of nu ergens anders in de stad wordt gedeald. Neveneffecten kunnen zich ook op andere terreinen voordoen, bijvoorbeeld op het gebied van de personele inzet van politiemensen. Vaak zet de politie bij cameratoezicht extra mensen op straat in, maar bespaart zij daardoor capaciteit bij de administratieve afhandeling van aangiften en bij de recherche. In de evaluatiefase wordt met andere woorden niet alleen geturfd of zich feitelijk minder incidenten hebben voorgedaan in het toezichtgebied, maar wordt ook in kaart gebracht welke consequenties de maatregel heeft gehad op de hele organisatie van het veiligheidsbeleid.

Bij de evaluatie van het cameratoezicht, kan men gebruik maken van een logboek. Daarin staat, zoals reeds eerder opgemerkt, wie wanneer naar de beelden heeft gekeken, welke incidenten zich hebben voorgedaan en welke reactie daarop is gevolgd. Ook is het met het oog op de evaluatie goed om bij te houden of de politie belastend beeldmateriaal in het opsporingsonderzoek gebruikt en of het OM gebruik maakt van het materiaal bij de vervolging van daders.

“We hebben al heel wat opstootjes in de kiem weten te smoren; de agenten ter plaatse horen namelijk vanuit de meldkamer precies waar zij naar toe moeten en wie erbij betrokken zijn. Daarnaast kunnen wij dankzij het camera-toezicht de situatie beter inschatten waardoor onze middelen in evenredigheid met het incident ingezet kunnen worden.”

De consequenties

Iedereen die beleidsmatig of op een andere manier bij het cameratoezicht in de openbare ruimte is betrokken, kan het hele proces afsluiten met de vraag welke consequenties hij aan de resultaten uit de evaluatie moet verbinden. Het op tafel leggen van duidelijke argumenten om het cameratoezicht te continueren, stop te zetten of bij te stellen helpt om de toekomst van het cameratoezicht te bepalen.

... volgens Kamerlid Van
... niet het geld het grootste
... Lees ook BIN
... Bijna zeven miljard extra
De Geldcrisis

Criminaliteit in Ede daalt door cameratoezicht

... en
... ig te
... nen we
... stakelstuk
... de Colom-
... p alle ma-
... in en han-
... gste ra's

... Tijd al-
... rt de
... an

Door onze verslaggever
... DE - De criminaliteit in het uit-
... gebied van Ede is gedaald
... en bewakings-

naar 33 incidenten.
De gemeente wil het
de geweld on
niet ...

Checklist voor beslissers

Checklist voor beslissers

Hieronder volgt een uitgebreide lijst van vragen die men bij wijze van checklist kan gebruiken bij de oriëntatie op en de uitvoering van cameratoezicht in de openbare ruimte. De lijst beoogt geen volledigheid, maar wie de lijst naloopt krijgt een redelijk beeld van alle zaken die bij cameratoezicht een rol kunnen spelen en weet waarover hij in ieder geval zijn gedachte eens moet laten gaan. De vragen zijn geclusterd in de fase waarin zij meestal aan de orde komen.

Oriëntatiefase

- Wat is de concrete aanleiding voor de discussie over cameratoezicht?
- Wat is het concrete veiligheidsprobleem in een bepaald gebied en is cameratoezicht op het eerste gezicht een instrument waarmee dit probleem te lijf kan worden gegaan?
- Wat is het veiligheidsdoel dat men met de maatregel nastreeft? Welke andere (procedurele of organisatorische) doelen zijn er?
- Welke andere maatregelen zijn of worden getroffen om het geformuleerde doel te bereiken?
- Welke rol speelt cameratoezicht in het totale veiligheidsbeleid?
- Hoe staat het met het draagvlak van de bevolking voor de maatregel?
- Hoe denken de politiek en maatschappelijke partners over de maatregel?
- Met welke kosten moet men rekening houden (camerasystemen, infrastructuur, verlichting, bouwkundige aanpassingen, personele kosten enzovoort)?
- Wie is verantwoordelijk voor de financiering van het project en wie draagt welke kosten?
- Hoeveel tijd wil of moet men besteden aan de voorbereiding, de uitwerking, de installatie, de exploitatie en de evaluatie van het cameratoezicht?
- Welke partijen spelen een rol bij cameratoezicht?
- Welke personele consequenties heeft de maatregel voor bijvoorbeeld gemeente, politie en justitie?
- Wie draagt de eindverantwoordelijkheid voor het project?

Uitwerkingsfase

- Wie is belast met de uitwerking, de installatie, de exploitatie en de evaluatie van de maatregel?
- Welke deskundigheid is nodig bij de uitwerking van de plannen?
- Hoe is de onafhankelijkheid van met name de technisch adviseur gegarandeerd?
- Wat zijn de juridische randvoorwaarden van de maatregel?
- Voor welk wettelijk regime kiest men en waarom?
- Hoe is de privacy gewaarborgd?
- Welke operationele eisen stelt men aan een camerasysteem?
- Wat is het toezichtgebied dat het camerasysteem moet bestrijken?
- Wat en wie wil men registreren?
- Hoe nauwkeurig wil men een gebeurtenis of persoon registreren (waarnemen, herkennen, identificeren)?
- Op welke tijden wil men het camerasysteem in werking stellen?
- Hoe worden de beelden opgenomen?
- Wie bekijkt de beelden en op welke manier?
- Wie waarschuwt wie als (dreigende) incidenten worden waargenomen?
- Welke technische eisen kunnen uit het programma van eisen worden herleid?

- Wat staat in het cameraplan?
- Welk type camera wil men (vast of beweegbaar, met of zonder zoommogelijkheid)?
- Waar worden de camera's opgehangen en hoe worden zij beveiligd?
- Van welk opnamesysteem wil men gebruik maken (analoog of digitaal)?
- Van welke infrastructuur wil men gebruik maken?
- Moet men deze infrastructuur zelf aanleggen of kan men de infrastructuur bijvoorbeeld huren?
- Wat is de aard, het niveau en de kleur van de verlichting in het toezichtgebied?
- Moet de verlichting worden aangepast?
- Welke mogelijkheden zijn er in het cameraplan om achteraf van eventuele andere mogelijkheden gebruik te maken of om het cameratoezicht uit te breiden?
- Welke procedures gelden voor het opnemen en bekijken van beelden?
- Welke procedure volgt men als ongeregelheden worden opgemerkt?
- Wie heeft toegang tot de beelden?
- Hoe worden de informatiedragers beveiligd?
- Welke beelden worden bewaard en hoelang?
- Welke afspraken zijn gemaakt met het OM over het gebruik van beelden ten behoeve van de opsporing en vervolging van daders?
- Aan welke eisen moet de toezichtcentrale voldoen?
- Welke eisen worden aan de centralist gesteld?
- Hoe wordt de communicatie in de verschillende fases van cameratoezicht geregeld en met welke middelen?

Uitvoeringsfase

- Voldoen de offertes van aanbieders aan de gestelde eisen?
- Hoe wordt het camerasysteem getest, wat leveren de testresultaten op en welke consequenties worden aan die resultaten verbonden?
- Welke zaken moeten tussentijds aangepast of bijgesteld worden?
- Welke andere acties moeten worden ondernomen (communicatie, personeel aannemen)?

Evaluatiefase

- Welke effecten hebben de getroffen maatregelen op het veiligheidsprobleem in het toezichtgebied en welke rol speelt het cameratoezicht daarbij?
- Hoe worden deze effecten gemeten (is er bijvoorbeeld een nulmeting gedaan)?
- Welke neveneffecten treden op?
- Welke consequenties worden aan de evaluatie van het cameratoezicht verbonden (stoppen, doorgaan, aanpassen)?

Achtergrondinformatie

Verantwoording

Cameratoezicht is één van de onderwerpen die genoemd zijn in het Integraal Veiligheidsprogramma (IVP), waarmee het kabinet een extra impuls wil geven aan het vergroten van de veiligheid in ons land. Om dit te realiseren hebben de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Justitie de Tweede Kamer toegezegd opdracht te geven voor de Handreiking Cameratoezicht voor gemeenten, politie en justitie.

De handreiking is tot stand gekomen in het kader van het interdepartementale stimuleringsprogramma Technologie & Samenleving (T&S), deelprogramma Criminaliteitspreventie. In dit deelprogramma participeren de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Justitie en Economische Zaken. Het programmamanagement van T&S wordt gevoerd door Senter een agentschap van het Ministerie van Economische Zaken.

De Handreiking Cameratoezicht is begeleid door een begeleidingscommissie, die bestaat uit de volgende leden:

- De heer mr. H.M.C.M. van Oorschoot, burgemeester van Delft (Voorzitter)
- Mevrouw mr. E.T.H.M. Bool-Houwen, Registratiekamer
- De heer Th. van der Plas, Politie Haaglanden

- De heer mr. H. van der Horst, Informatiepunt Lokale Veiligheid
- Mevrouw mr. M.J. Swinkels, Arrondissementsparket Rotterdam
- Mevrouw mr. H.A. Offens, Ministerie van Justitie
- De heer A. Voermans ing., Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- De heer drs. O. Etman, Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum, Ministerie van Justitie
- De heer K.H. Oey, Senter (Secretaris)

Tijdens de uitwerking van de handreiking is er ook driemaal een bijeenkomst geweest van een klankbordgroep, waarin tussenresultaten en uitgangspunten getoetst zijn met vertegenwoordigers van politie, gemeenten en bedrijfsleven.

De Handreiking Cameratoezicht is gebaseerd op drie onderzoeken:

- De bureaus Van Dijk, Van Someren en Partners en Eysink Smeets en Etman hebben een onderzoek gedaan naar de ervaringen van negen gemeenten met cameratoezicht in de openbare ruimte (Focus op veiligheid).
- Het onderzoeksinstituut TNO-FEL heeft een onderzoek gedaan naar de technologische aspecten van cameratoezicht (Technologische aspecten cameratoezicht).

- Het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie van Justitie heeft een literatuuronderzoek uitgevoerd naar de ervaringen met cameratoezicht in de openbare ruimte in een aantal Europese landen (Cameratoezicht in het publieke domein in EU-landen).

Complementair aan de Handreiking Cameratoezicht is een cd-rom vervaardigd. Naast de tekst van de handreiking en de drie onderzoeken worden via de cd-rom ook documenten ontsloten van gemeenten (procedure-handboeken, plannen van aanpak, privacy reglementen, communicatiemateriaal etc.), de notitie 'Camera in beeld' van de Registratiekamer, Tweede Kamerstukken over het Integraal Veiligheidsprogramma en Cameratoezicht etc. De cd-rom is gerealiseerd door MCW Studio's.

Programma Technologie & Samenleving

De samenleving wordt geconfronteerd met een groot aantal maatschappelijke vraagstukken, zoals congestie, het gevoel van onveiligheid, het bijscholen van werknemers en het gebrek aan maatschappelijke integratie. De overheid is van mening dat technologie op deze terreinen meer kan bijdragen aan oplossingen dan tot dusver is gebeurd. Het programma Technologie & Samenleving (T&S) heeft dan ook tot doel projecten te stimuleren die leiden tot een betere benutting van technologische mogelijkheden bij het aanpakken van maatschappelijke problemen. De T&S-benadering is daarmee vooral *market-pull* van aard en niet *technology-push*.

Momenteel kent het programma vijf lopende deelprogramma's en drie afgeronde deelprogramma's:

Lopende deelprogramma's:

- Criminaliteitspreventie
- Leren in de werkomgeving
- (Re)integratie van arbeidsgehandicapten
- Preventie van arbeidsuitval
- Sociale integratie

Afgeronde deelprogramma's:

- Ouderentechnologie
- Gehandicapten
- Transmurale zorg

Opzet programma

T&S is in 1995 gestart met de deelprogramma's Ouderentechnologie en Criminaliteitspreventie. Elk deelprogramma heeft een looptijd van drie jaar en elk jaar worden enkele nieuwe deelprogramma's opgepakt. In 1996 is een algemene verkenning uitgevoerd naar onderwerpen die zich lenen voor een uitwerking in een T&S-deelprogramma. Hieruit is een lijst gegenereerd met relevante maatschappelijke probleemgebieden die met een betere benutting van technologische mogelijkheden aangepakt kunnen worden. Ook kunnen bijvoorbeeld vanuit departementen programma's worden geïnitieerd naar aanleiding van een actuele, geconstateerde behoefte. Ieder deelprogramma start met een technologiescan: een verkennende studie die inzicht geeft in de (technologische) stand van zaken en die informatie oplevert over de terreinen waarop het deelprogramma kan bijdragen aan de ontwikkeling van kansrijke producten en diensten.

Partijen uit het veld (professionals, bedrijven, kennisinstituten) worden uitgenodigd met projectvoorstellen te komen. De projecten dienen met de inzet van technologie een herkenbare oplossing te bieden voor een maatschappelijk probleem en moeten de consument dus laten zien dat met technologie resultaten kunnen worden bereikt 'waar de samenleving iets aan heeft'. De te ontwikkelen producten en diensten moeten

De betrokken ministeries hebben eind 1999 besloten het deelprogramma Criminaliteitspreventie te verlengen met drie jaar. Het programma loopt nu tot eind 2002. In deze periode zal worden getracht aansluiting te zoeken bij het Integraal Veiligheidsprogramma (IVP, juni 1999, Tweede Kamer 1998-1999, 26604), waarmee het kabinet een extra impuls wil geven aan het vergroten van de veiligheid in ons land. De aandachtsgebieden binnen het deelprogramma Criminaliteitspreventie zijn: Sociaal veilig ontwerpen, Identificatie, Beveiligingssystemen, Communicatie met de politie en Persoonlijke veiligheid.

binnen drie jaar op de markt zijn gebracht. Vaak zal het daarom gaan om bestaande technologie of technologie die op korte termijn beschikbaar komt.

Kennisverspreiding

Een belangrijk onderdeel van het T&S-programma is de verspreiding en overdracht van de opgedane kennis en ervaringen in het programma. Via publiciteit en verschillende activiteiten, zoals workshops, wordt aandacht gevraagd voor de betreffende problematiek. Een voorbeeld daarvan is de T&S-publicatiereeks, waarin resultaten van projecten en studies verschijnen. Ervaringen die bij de voorbeeldprojecten zijn opgedaan

Lopend deelprogramma

Criminaliteitspreventie
Leren in de werkomgeving
(Re)integratie van arbeidsgehandicapten

Preventie van arbeidsuitval
Sociale integratie

Binnen het deelprogramma Criminaliteitspreventie zijn inmiddels 25 projecten uitgevoerd of in uitvoering. Voorbeelden zijn elektronische aangifte, biometrische identificatie, een projectendatabank met best-practices, intelligente camera's, daglichtgeleiding ondergronds, cameratoezicht in de openbare ruimte, voertuigvolgsystemen en sociaal veilige verlichting.

worden vastgelegd en overgedragen aan de diverse doelgroepen. De resultaten uit de projecten laten zien dat bedrijven en andere organisaties in het programma met technologische én marktgerichte oplossingen een bijdrage leveren aan maatschappelijke problemen.

Organisatie

Elk deelprogramma wordt begeleid door een projectgroep, die bestaat uit vertegenwoordigers van de betrokken departementen en mogelijk andere (koepel)organisaties. De projectgroep is verantwoordelijk voor de inhoudelijke invulling van het programma en beoordeelt de projectvoorstellen. Een stuurgroep is verantwoordelijk voor de aansturing van het totale programma. Het programmamanagement van Technologie & Samenleving wordt gevoerd door Senter, een agentschap van het ministerie van Economische Zaken.

Partijen vertegenwoordigd in de projectgroepen

BZK, Justitie, EZ, NPI, Regiecommissie
OCenW, SZW, EZ, FNV, VNO-NCW, MKB-NL
SZW, VWS, EZ, VNO-NCW, BOA, LISV, CSO, KBOH,
Gehandicaptenraad
SZW, EZ, VNO-NCW, FNV, AMG/Ergonomie, VOAD
VWS, EZ (Projectgroep in oprichting)

Reeds eerder verschenen in de
T&S-reeks:

Ouderentechnologie

- Resultaten 96/97
- Results 96/97 (Engelse versie)
- Resultaten 97/98
- Results 97/98 (Engelse versie)

Criminaliteitspreventie

- Dieptescan
- Spoor Volgen
- Veilig met de kabel
- Elektronische delictregistratie
- Informatiebank Veiligheid
- Overheid, burger en biometrie
- Technologie voor morgen
- Spoor gevolgd
- Veilig met de kabel,
een verkenning van kansen
- Daglichtbeleving Ondergronds
- Virtual reality voor een veilige
realiteit

Transmurale zorg

- Technologiescan
- De transmurale woning
- De betekenis van innovatie in
drukmeting voor geneeskunde
en revalidatie

Leren in de werkomgeving

- Technologiescan

(Re)integratie van arbeidsgehandicapten

- Oplossingsrichtingen voor
nieuwe materiële
werkenaanpassingen

Gehandicapten

- Innoveren met Zorg

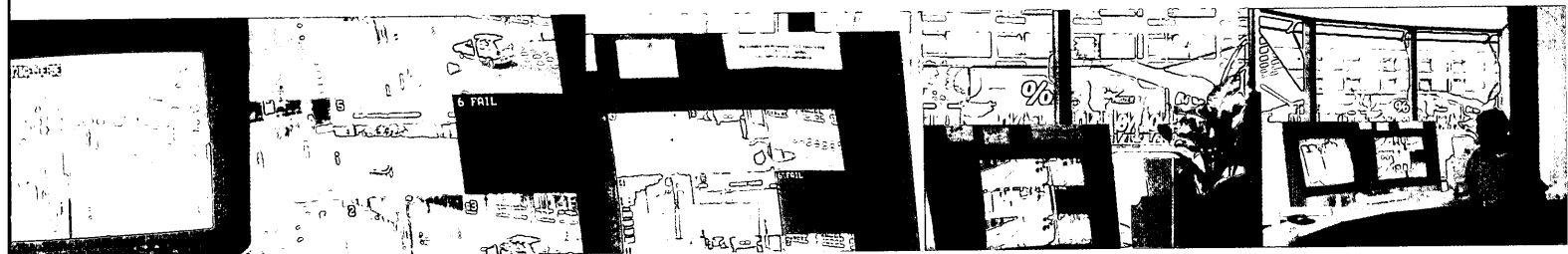
Preventie van arbeidsuitval

- Voorkomen werkt beter dan
genezen

Algemeen

- Nieuwe instrumenten voor
interactieve beleidsvorming
- Trendanalyse Domotica

cd-rom

Toelichting cd-rom

Als onderdeel van de Handreiking cameratoezicht is een cd-rom vervaardigd met achtergrond informatie. Dit betreft onder meer:

- Een introductiefilm over cameratoezicht. Dit introductiefilmpje is ook te gebruiken bij inleidende presentaties over cameratoezicht voor bijvoorbeeld commissies van gemeenteraden, inspraakavonden met buurthewelers; overleggen met Horeca en winkeliersverenigingen.
- De digitale versie van de handreiking.
- De drie onderzoeken van TNO, DSP/ES&E en WODC waarop de handreiking is gebaseerd.
- Notities en raadsstukken van de negen Nederlandse gemeenten die hebben geparticipeerd in de monitoring van de ervaringen bij gemeenten.
- De Tweede Kamerstukken over de onderwerpen Integraal Veiligheidsprogramma en Cameratoezicht.
- Links naar interessante internetsites.
- Een korte uitleg over de verschillende typen en soorten camera's.
- De notitie 'Camera in beeld' van de Registratiekamer.
- Enkele illustrerende animatiefilmpjes

Introductiefilm

De introductiefilm kan ook gebruikt worden als start bij voorlichtingsbijeenkomsten met gemeenteraad, raadscommissies, overleggen met buurtbewoners, horeca en/of winkeliers.

- Een hoge resolutie versie van deze film vindt u op de cd-rom in de map 'introductiefilm'. Deze kunt u kopiëren naar uw pc voor presentaties.
- Deze introductiefilm is ook op videoband te leen bij het Informatiepunt Lokale Veiligheid, tel. (070) 373 83 38

Word- en Acrobat-documenten

De meeste documenten staan ook als Microsoft Word document of Acrobat (PDF) document op de cd-rom. Deze zijn te vinden op de cd-rom in de map: cd-rom Cameratoezicht:\cd-rom-versie\documenten

Gebruikshandleiding cd-rom:

Het programma start vanzelf als de cd-rom in de speler wordt gedaan. U krijgt dan het hoofdscherm met de hoofdruibieken. Vergelijkbaar met internet kunt u door het programma navigeren door het aanklikken van onderwerpen. Hiervoor is het wel noodzakelijk dat er op uw PC een browser (Internet Explorer of Netscape) is geïnstalleerd.

Minimale systeemeisen cd-rom:

- Windows 95 of hoger
- Pentium II, 166 Mhz, 16 Mb RAM
- Beeldschermresolutie: 800 x 600 pixels
- 10 x speed cd-rom speler
- Microsoft Internet Explorer 3.0 of hoger of Netscape 3.0 of hoger

Aanwijzingen voor plaatsing programma op uw intranet of extranet:

Het is ook mogelijk de inhoud van de cd-rom op een intranet te installeren. Hierdoor is het mogelijk de informatie op de cd-rom ook te ontsluiten via PC's die niet over een cd-romspeler beschikken, maar wel toegang hebben tot een intranet). Op de cd-rom bevindt zich een map 'internetversie'. Door deze map naar uw intranet-server te kopiëren wordt de informatie ontsloten als zijnde een website. In deze versie zijn de filmpjes weggelaten, maar bevat wel alle tekst-documenten.

Nederland moet veiliger worden. In 2002 moeten burgers zich niet alleen veiliger voelen, maar moet de criminaliteit ook feitelijk zijn teruggedrongen. Deze doelstelling uit het regeerakkoord is uitgewerkt in het **Integraal Veiligheidsprogramma (IVP)**. In het IVP staan tal van maatregelen genoemd waardoor de veiligheid in Nederland kan worden vergroot. Cameratoezicht in de openbare ruimte is één van die maatregelen. Over de toepassing en de effecten van cameratoezicht bestaat nog veel onduidelijkheid. Gemeenten weten vaak niet waar ze de juiste informatie vandaan moeten halen en realiseren zich meestal niet wat de maatregel afenaal met zich meebrengt. Het kabinet hoopt met de uitgave van deze handreiking en de daarbij behorende cd-rom een einde te maken aan deze onduidelijkheid. In de handreiking komen stapsgewijs vragen aan bod die betrouwenen zich kunnen stellen bij de oriëntatie op en het uitvoeren, uitvoeren en evalueren van cameratoezicht in de openbare ruimte. Op de cd-rom staat relevante informatie die momenteel over het onderwerp in Nederland beschikbaar is, zoals onderzoeksrapporten en reeds bestaande protocollen, handboeken en reglementen.

Deze publicatie maakt deel uit van de serie **Technologie & Samenleving (T&S)**. Voor 2000 ligt het accent op de deelprogramma's **Criminaliteitspreventie, Leren in de werkomgeving, (Re)integratie van arbeidsgehandicapten, Sociale integratie en Preventie van arbeidsuitval**. Technologie loopt als een rode draad door deze deelprogramma's heen en biedt een oplossing voor maatschappelijke ontwikkelingen. Criminaliteit bijvoorbeeld, het bijscholen van medewerkers of onvoldoende maatschappelijke integratie. De overheid is van mening dat technologie meer voor maatschappelijke vraagstukken kan betekenen dan nu het geval is. Daarom hebben verschillende ministeries samen het interdepartementale programma **Technologie & Samenleving** in het leven geroepen. Dit programma is gericht op burgers en professionele gebruikers en stimuleert projecten die maatschappelijke vraagstukken helpen oplossen met technologie. Senter voert het programmamanagement voor **Technologie & Samenleving**.

Het T&S-deelprogramma **Criminaliteitspreventie** is een initiatief van:

- het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties;
- het Ministerie van Justitie;
- het Ministerie van Economische Zaken.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Justitie

Ministerie van Economische Zaken

Oktober 2000

Uitgever

Senter

Technologie & Samenleving

Poseidon 301 22

2300 CS Dordrecht

Tel: 060 401 301 015 922 03 39

Website: www.senter.nl/t&s

ISBN 90 76250-24-8

Handreiking camerato

Verantwoording

Home Zoek Index

Introductiefilm

Handreiking

Onderzoeken

Gemeenten

Overige